

ARŞIV VESİKALARINA GÖRE YEDİ ADA CÜMHURİYETİ

Prof. İsmail Hakkı UZUNÇARŞILIOĞLU
T. T. K.Üyesi, Balıkesir Sayfayı

Osmanlı tarih ve vesikalarında (Cezâyiri Müçtemia Cümhuriyeti) veya (Cezâiri seb'ai Müçtemia Cümhuriyeti) diye meşhur olan yedi ada cümhuriyeti, Fransızların Mısırı işgalini müteakıp meydana çıkmış ve on dokuzuncu asrın ilk senesinde yani hicri (1214 zilkade ذى القعدة) ve Milâdi 1800 senesi martında aktedilen Muâhede mucebince Osmanlı devletinin himayesi altında bulunması kabul edilmiştir. (1213 H. 1798 M.) de Mısırın Fransızlar tarafından işgali üzerine Türkiye, Fransaya harp açmış ve Mısırın geri alınması için kara ve denizden kuvvet sevk eylemiş ve bundan başka Fransızlara hasım olan İngiltere ve Rusya ile de ittifak etmişti.

Daha bu iki devletle müzakere şartları kararlaştırılıp ittifakname henüz imzalanmadan evvel [1] işin ehemmiyet ve müstaceliyetine binaen boğaza gelen Rus donanması, Osmanlı donanmasıyla beraber Akdenize çıkmıştı.

Akdenizde birleşen üç donanma kumandanlarından İngiliz Amiralının arzusu, Mısırın istirdadı olup Ruslar ise Fransaya geçen Venedik adalarının zaptını ileri sürüyorlardı. İngiliz gemileri arasında ince donanma olmaması hasebile İskenderiyye'de Fransızlara bir şey yapılamıyacağından dolayı İngiliz amiralı hep birden bu işi halletmeği teklif ile Fransızları adam akıllı hırpalıyarak bunların hariçten ellerini kesmek istiyordu.

Ruslar ise işlerine pek uygun gelen bu ittifaktan istifade ile rumlar üzerindeki vesâyeti tevsi için Fransızların taarruzu ihtimalinden bahs ile donanmalarını Korfo, Mora ve Arnavutluk sahillerinde bulundurmak arzu ediyorlardı.

Uzun bir müzakereden sonra Osmanlı, Rus donanmalarından birazının İngiliz gemileriyle beraber İskenderiyye'ye gitmesi ve di-

[1] Muahedenin imzasına Anadolu Kadiaskeri İsmet Bey ile Reisülküttab (Hariciye Vekili) Atıf Efendi memur edilmişlerdi. Muahede 1213 Receb 26 da Ruslar ve 28 de İngilizler ile imzalanmıştır. (1799 iptidaları)

ğer Osmanlı Rus gemilerinin de Korfo tarafına gönderilmesi kararlaştırılarak iş halledildi.

Korfo üzerine giden Rus donanmasının Amiralı Uşakof ve Türk donanması Amiralı da kapudane [Bahriye Birinci Ferik'i, = Karamiral] Abdulkadir bey idi. Bu kısımdaki Osmanlı donanması altı kalyon dokuz fırkateyn, dört kurvet ve Rusların ise beş büyük kalyon ile altı fırkateyn idi.

Müttefik Osmanlı ve Rus donanmaları, Fransızların, Venediklilerden aldıkları adaları zapt edeceklerdi; yine Venediklilere ait iken Fransızlara geçen ve Arnavutluk sahilinde bulunan Preveze, Parga, Voniçe (Narda körfezinin cenub sahilinde) Bütrinto liman ve kalelerini elde etmek için de karadan Yanya Valisi Tepedelenil Ali Paşa memur edilmişti.

Türk ve Rus donanmaları (1213 cemaziyelâhır جمادى الاخر) 1798 teşrinisanide iptida Zanta adasına giderek orayı muhasara etmişler ve o sırada Ayamavra adası halkı gelip müttefiklere itaatlerini arzylemişlerdi; Zanta adasının kalesini zaptetmek için iki donanmadan ayrılan dört gemi burayı almışlar ve ahalisi de diğer adalar gibi teslimiyet göstermişlerdir [1]. Bu muvaffakiyetlerden sonra iki devlet donanması Fransızların şiddetle mukabele edecekleri Korfo adası üzerine yürümüşlerdir.

Korfo [körfez] adası adriyatik denizinde Venediklilerin ellerinde kalan son büyük adalardandı; Osmanlılar on altıncı ve on sekizinci asırlarda burayı elde etmek için çalmışlarsa da muvaffak olamamışlardır. Ada, Venedik Cümhuriyetinin Fransaya ilhakı üzerine Fransızlara intikal eylemişti. Bu devlet, Akdenizde yapacağı bahri harekât için burayı tahkim etmişti.

Korfonun Türkiye sahillere pek yakın olması dolayısıyla zayıf bir vaziyette bulunan bu Devletin bu cihetten endişesi ziyade idi; burası elde edilip Türkiyenin nüfuzu altına girecek olursa Rumelinin garp kısmının emniyet altına alınacağı tabii bulduğundan Korfonun zaptı her şeyden evvel Türklerin hesabına pek uygun gelecekti; bununlaberaber Kaynarca muahedesindenberi Rusların açıktan açığa Türkiyedeki ortodokuslar üzerinde hamî sıfatını takınmasından dolayı Osmanlı hükûmeti bu hususta haklı olarak kuşkulandıktan da geri kalmıyordu.

Fransızlar, Korfoyu muhasaradan kurtarmak için İtalyanın Ankona limanında gemi ve asker tedarik etmekte idiler; hattâ Fransızların Ankonadan Korfoya yardım için gönderdikleri ilk

[1] Kapudane Abdülkadir Beyin raporundan dolap 2, sandık 42, evrak No. 11

kuvvetlerden dört kıt'a ufak gemileri zaptedilmişti. Türk ve Rus donanmaları adayı iki taraftan, boğazdan muhasara ve muhafaza altına almış olduklarından buraya yardıma gelecek Fransızların ancak Garp tarafından hâli yerlere asker çıkarmaları lâzım geliyordu. Böyle bir ihraç hareketine karşı da müttefiklere teslimiyet gösteren ve Fransızlardan nefret eden Ada halkının mukabele etmeleri takarrür etmişti [1].

Korfo kalesinin iki tarafına siperler yapıp toplar konarak kale tazyik edilmekte iken kalede bulunan bin kadar Fransız askeri sürat toplarile sol cenaha doğru kaleden dışarı bir huruç hareketi yapmışlar ve bir buçuk saat kadar boğaz boğaza bıçak bıçağa harbetmişlerse de muvaffak olamıyarak üçyüz kadar mak-tul verdikten sonra kaleye kaçmışlardır [2].

Türk ve Rus donanmalarındaki askerle pek metin ve müstahkem olan Korfo kalesinin sukutu mümkün olamayacağından Rus amiralı ile müzakere neticesinde Yanya Valisi Tepedelenli Ali Paşa ile civar Rumeli paşalarından on bin kadar kuvvet istenilmesi kararlaştırılmış ise de Korfo halkı, Ali Paşa askerinden korktuklarından bunların getirilmemesini istirham etmişler ve kendilerinin her fedakârlığı yapacaklarını temin eylemişlerdi. Bunun üzerine ahali kuvvetlerinden istifade edilmeğe karar verilmiş ve fakat her ihtimale karşı Tepedelenlinin Korfo adasına yakın sahilde bulunması münasip görülmüştü [3]; Fakat neticede böyle yerli halk kuvvetleriyle kalenin sukut ettirilemeyeceği kat'i surette anlaşıldığından Korfoya bir buçuk saat mesafede Potrin [yani Bütrinto] kalesinde bulunan Tepedelenli Ali Paşa ile oğlu Veli Paşa ve Avlonya ve İşkodra mutasarrıfları İbrahim Paşalardan üçer bin ki cem'an on iki bin askerin Korfoya geçirilmesine karar verilmiş ve karar mucibince Ada ahali kat'iyen rencide edilmemek şartile ilk defa Ali Paşa ile oğlu Veli Paşa kuvvetlerinden bir kısmı geçirilmiştir [4].

[1] Türk donanmasında müşavir sıfatile bulunan Mahmud Raif Efendinin 13 cemaziyelâhır جمادى الآخر 1213 (1798) tarihli tahrirâtı (dolap 2, sandık 42, evrak numarası 124) bu zat Nizamı Cedit ricalinden İbrahim Nesim Efendinin himayesinde bulunup İngilterede sefarethane başkâtibi iken İngilizceyi öğrenmiş olan İngiliz Raif Mahmud Efendidir.

[2] Mahmud Raif Efendinin tahrirâtı (1213 cemaziyelâhır 24 tarihli) sandık 42, evrak numarası 12.

[3] Mahmud Raif Efendinin diğer bir tahrirâtı (tarih ve numarası yok) dolap 2, sandık 42.

[4] Mahmud Raif Efendinin diğer bir tahrirâtı (recep ayının sonu sene 1213) evrak numarası 1 ve aynı mealde Türk Donanması Amiralı Kapudane Abdülkadir

Nihayet Korfo kalesi şiddetli tazyik neticesinde elde edilmiş ve kalede bir çok silâh ve mühimmattan başka 320 adet tunç ve 184 demir top 21 tane obüs ve 92 tunç havan ve 13 demir havan topu ele geçmiştir [1].

*
* *

Korfo adasının Türk ve Rus donanmaları tarafından elde edilmesi üzerine Ruslarla yapılan Muahede mucibince Korfo, Zanta, Kefalonya, Ayamavra, İtaki, Pakso, Çuka adaları ile Mora ve Arnavutluk sahillerinde büyük küçük meskûn ve hâli Venedik Cümhuriyetinden alınmış Adlardan müteşekkil (Cezayiri Seb'ai Müctemia Cümhuru) namile Rusya devletinin kefalet ve zamânı (١٢٠٠) ve Türkiyenin himayesi altında bir cümhuriyet kurulması kararlaştırılmıştı.

Bu yeni cümhuriyetin iç ve dış işlerinde Osmanlı hükûmetine bağlanmış şekli Dobrovnik Cümhuriyetinin rabitasının aynı olacaktır. Bu cümhuriyet de noksan ve fazla olmamak üzere her üç senede bir kere yetmiş beş bin kuruş cizye verecek ve Dobrovnik Cümhuriyetinin mazhar olduğu hukuk ve imtiyazların aynı olan haklardan istifade edecekti.

Yedi Ada cümhuriyetine dair Ruslarla yapılan 8 zilkade 1214 [1800] tarihli muahedename bir mukaddime ve on iki madde ve bir hatime üzerine tertip edilmiştir. Türk murahhasları Rumeli Kazaskeri İbrahim İsmet Bey ile Reisülküttab Ahmed Atıf ve Rus murahhası da İstanbulda Orta elçi bulunan (Vasili Tamara) idi [2].

Bu muahedenin aktinden sonra yeni cümhuriyetin dahili nizamları için Korfoda Rus Amiralı Uşakof tarafından bir nizamname kaleme alınmış ise de bu nizamname İstanbula gelmiş olan yedi ada murahhasları tarafından, bu iş kendilerinin salâhiyetleri cümlesinden olduğundan bahsile kabul edilmemiş ve bunun tanziminin Türkiyeden beklenildiği ileri sürülmüştür.

Beyin ve yine receb ayının sonu tarihli tahrirâtı. Tepedelenli Ali Paşa, bu Asker geçirme esnasında Abdülkadir Beyin haberi olmadan Rus Amiralinin fırkateynine giderek Uşakof ile görüşmüştür. Ali Paşa, Askerle beraber Adaya kendisinin geçeceğini söylediği zaman Uşakof muvafakat etmiyerek (sen gelirsene ben geri çekilirim) diye mukabele etmiş ve Askerin, oğlu veya bir başbuğ ile gönderilmesini beyan etmiştir. Ali Paşa buna karşı (pek güzel, çünkü sen münasip görmüyorsun, askerimi oğlum veya bir başbuğ ile irsal ederim (cevabını vermiştir. Abdülkadir Beyin tahriratından)

[1] Cevdet Tarihi, c 7, s 8.

[2] Muahedenamenin hazinei evraktaki müsveddesinin fotografisi aşağıda vesikalar arasındadır.

lerine dönerlerken esâleten bir konsolos tayinine kadar içlerinden (Antuvan Tomaz Lefkokilo = الطون طوماز لفقو كيلو) namında bir Korfoluyu murahhas konsolos vekili- olarak İstanbulda bırakmışlardır [1].

Yedi Ada Cümhuriyetinin bandırası.

Reisülküttab Efendinin evinde yedi ada murahhaslarile görüşülürken cümhuriyet gemilerinin bandırası hakkında da müzakere cereyan etmiştir. Reis efendinin, cümhuriyetin bandırası hakkında sorduğu suale murahhaslar, daha evvel bandıra nişanı olarak bir aslan resmile düveli müttefikanın himayesine alâmet olarak üzerine taç ve bir tarafına Devleti Aliyye adaların hamisi olduğuna ve adaların ittifaklarına dair de birer nişan vaz'ını düşünmüşler isede bunun senatoca kabul edilmediğini beyan etmişlerdir.

Bunun üzerine Reis efendi, bandıranın Venedikliler zamanındaki gibi Samarkolu [2] olmasının muvafık olup olmadığını sorduğu zaman, murahhaslar bunun da Senato tarafından kabul edilmediğini ve fakat bayrak tanziminin kendilerine bırakıldığını ve buna binaen Samarkolu nişanın Türkiye himayesini de göstermek üzere tertip edileceğini ve taç resmin konulmıyacağını söylemişler ve buna dair bir resim de takdim eyliyeceklerini arzetmişlerdir [3]. Bu makalenin sonuna konulmuş olan bayrakta görüldüğü üzere Osmanlı Himayesine alâmet olarak bandıranın çevresine kırmızı bir şerit çekilmiş ve bu kırmızı şeridin sol ve üst kenarına hicri 1214 tarihi konmuştur. Senmarko aslanının sağ elinde tuttuğu yedi ok yedi ada cümhuriyetine ve altındaki 1800 tarihi de cümhuriyetin ilânı senesine işarettir.

Yedi Ada Murahhaslarile müzakereden sonra cümhuriyetin takarrür eden bandırası hakkında şadrazam kaymakamının hükümdara takdim ettiği arz tezkeresinde şöyle deniliyor:

Takrir mucibince tanzim oluna [Hattı humayun]

Padişâhım

Şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü, kudretlü velinimetim efendim
Bundan akdem reyî samîî şahaneleri müteallik olduğu veçhile

[1] Arşiv. dolap 2 şandık No. 42 de on numaralı hattı hümayun kâğıdının merbutu olan ve cümhuriyetin remi mühürünü ihtiva eden vesika Fotoğrafisi makalenin sonuna konulmuştur.

[2] Samarkonun doğrusu Senmarko'dur; Senmarko hristiyan azizlerinden olup İskenderiyede meftun iken Venedikliler oradan gizlice bunun kemiklerini Venediğe nakleylemişler ve namına bir de en meşhur kilise olan Senmarko kilisesini yapmışlardır. Bayraktaki aslan resmi anın timsalidir. Malûm olduğu üzere İngilizlerin de Sencorc aslanı vardır.

[3] Arşiv. dolap 2, şandık 42, hat numarası 21.

Korfo ve cezayiri saire tüccar sefineleri bayraklarının Venedik vak-tinde olduğu misillü samarkolu olması Asitane (آسیتانه)de olan vekillere ifade birle anlar dahi içtimaları [na] ve gerek Devleti Aliyeye tâbi olduklarına alâmet olmak üzere birer nişan dahi ilâve ile resmini tanzim ve takdim edeceklerini beyan eyledikleri süddei seniyei mülûkânelerine inha olunmuş olup badehu takdim ettikleri resimde yedi adanın cümhuriyet veçhile içtimasına alâmet olmak üzere yedi sütun nişanı olduğundan işbu sütun nişanı Fransız bayrağına müşabih olmamak için sureti diğere ifrağı kendulere tenbih olunmuş ise dahi Fransız nişanı, cümhuriyet alâmeti olmak üzere demet resmile yalnız bir sütun gösterilmiş ve işbu yedi sütun ana makis مفیس olmayup harbe resminde olarak yedi adaya işaret olunmuş olduğundan Fransız nişanına müşabih olmadığı beyanile zikrolunan vekiller, müstasvipleri olduğu veçhile derya rengi ve asümani آسمانی olmak üzere iki nevi resim takdim edilüp zemini kırmızı olmak lâzım gelse Devleti Aliyeye sefaini bayraklarına müşabih olacağından kat'ı nazar filasıl فالاسل Venedik bayrağı zemini kırmızı olup Nemçelu kendi zaptına geçen Venedik sevhali sefinelerinin elyevm bayrağını tebdil etmemiş olmak cihetile sonra fark olunamayacağı bedihi olduğundan gayri derya renginde olan resmin dahi yeşil renge yakın olması cihetile münasip olmadığından hüsnü rabıtaya ifrağı zikrolunan vekillere ifade ve ilzam olunmakta iken zemini lâciverdi ve etrafı kırmızı olarak resmettirilip tarafı abidaneme عبيدانومه irsal buyrulan samarko nişanlı bandiyare (bandıra) sureti marelbeyan مارالبیان Vekillere ledel'irae resmi mezkürde adaların içtimai nişanı olmadığını beyan etmeleri hasebile Yedi Adaya işaret olarak yedi kemer nişanı ilâve olunmak üzere resmettirilmiş ise de bu makule bayraklar mümkün mer-tebe sade olmak kavaidi meriyyeden iken bu vechile yedi kemerli olması tasvir suretini kesbedeceğini inba ile kendülerinin takdim ettikleri resimlerden mavi resmin etrafı kırmızı ve Devleti Aliyeye tabaiyetleri alâmeti olmak üzere bir mahalline tarih vaz'ı ve ayinleri muktezası veçhile resimde gösterilmiş diğere nişan ile kabul edeceklerini iş'ar ederek bu veçhile intihabını rica etmelerile canibi seniyyülcevanibi سفح الجوانب جاذب شاهانelerinden irsal buyrulan salifüzzikir resim ile mersumların takdim ettiği derya rengi ve mai zeminli resimler ve Fransızın demet nişanı maruzı hakipayi خاکپای hüsvaneleri kılınmağın işbu resimlerden zikrolunan mai resmin intihabını zikrolunan vekiller berveçhi iltizam niyaz etmekte olmak hasebile etrafı kırmızı olmak ve bir mahalline tarihi tabaiyetleri

olan iki yüz on dört senesi yazılmak üzere intihabı muvafıkı reyî rezini مواثق دای روزین cihandârileri ise bu veçhile bayrak küşadı Devleti Aliyelerile Rusya devleti beyninde aktolunan Muahedenin tasdiknamesi vürudundan sonra karar yafte olacağına mebni sureti intihap ve tasvibi şimdilik mersumlara ifham olunmaklâzım geleceği muhatı ilmi âlemsümûli şehriyarileri buyrulduktâ emrûferman şevketlû, kerâmetlû, mehâbetlû, kudretlû velinimetim efendim padişahım hazretlerinindir [1].

Osmanlı hükûmetile Yedi Ada Cümhuriyetinin murahhasları arasında takarrür eden bayrak şekli hakkında Rus elçisi vasıtasile müttefik olan Rus hükûmetine de malûmat verilmiş ve Türkiyenin bayraktaki 1800 Milâdi tarihinin karşılığı ve himaye alâmeti olmak üzere 1214 Hicrî tarihini bandıranın sol ve üst kenarına koyduğu bildirilmiş idi. Rus çarı bunu tasvip ettikten başka bayrağın üstüne kırmızı renkli bir şerit çekilerek hicrî tarihin bunun içine yazılmasının daha münasip olacağını sefiri vasıtasile beyan etmiş olduğundan Sadaret Kaymakamının arzettiği bu mütalea üzerine Selim III.:

(Vakîâ imparatorun yazdığı gibi tarih kırmızı kıt'a içine olsun) demiş ve resimdeki şekil bu suretle vücade gelmiştir [2].

*
* *

Yedi Ada Cümhuriyetinde Rusya'nın emelleri :

Osmanlı devletinin son otuz senelik zâfından ve diplomasideki acemiliğinden istifade eden Avrupa devletleri içinde Osmanlıların en ziyade çekindikleri Rusya ve Nemçe idi. Fransa İnkılâbından sonra Cümhuriyetin kuvvetlenerek Avrupa siyasetine hâkim olmak için vaziyet alması Avrupa devletlerinin birtakım tedbir almalarını icap ettirmekte idi.

Fransızlar Şimalî İtalyaya girip Venedik Cümhuriyetini ortadan kaldırdıktan sonra ona tâbi olan şehir ve adaları ilhak etmişlerdi; bu meyanda Korfo ve diğer adalarla Rumeli sahilindeki Preveze, Parga ve diğer iki mevki Fransızlara geçmişti. Türkiye, Venedik Cümhuriyetinin ortadan kalkması ile anın yerine büyük

[1] Arşiv. dolap 2, sandık 42, hattı hümayun numarası 14.

[2] Bu hususa dair Rusya elçisinin mütaleasından bahseden Rusya baş tercemanının takriri ile sadrazam kaymakamının (Sadrazam Yusuf Ziya Paşa Mısır seferinde idi) arz derkenarı ve Selim III. ün el yazısı ile iradesi makalenin sonundaki fotoğraflar arasındadır. Arşiv dolap 2, sandık 42.

Avrupa devletlerinin de kocundukları Fransa'nın gelmesinden tabii olarak endişe etmişti.

Türkiye, yirmi beş otuz senedenberi başladığı ıslahatta icap eden mutahassısların pek çoğunu Fransadan getirttiği ve Fransa ile dost olduğu için o taraftan kendisine bir zarar geleceğine ihtimal vermiyor ve İngilizleri Avrupa haricinde vurmak isteyen Bonapart'ın, günün birinde dost bir devletin elindeki Mısır kıtasını birdenbire işgal edeceğini aklından geçirmiyordu. İşte Türkiyenin zannını boşa çıkaran bu hâdise onu, hasmı olan Rusya ile birleşmeğe mecbur etmiş ve tabii olarak İngilizlerde bu ittifakta amil olmuşlardı.

Yukarda yazdığımız gibi Korfo ve diğer adalar Türk ve Rus donanmaları tarafından işgal ve orada Türkiye himayesinde tamamen Dobrovnik Cümhuriyetine benzeyen bir cümhuriyet kurulduktan sonra Ruslar bu yeni cümhuriyetteki ortodokslar üzerinde kendi nüfuzunu yürüterek bu vasıta ile günün birinde bundan istifade eylemeği kurmuşlardı. Zaten Kaynarca muahedesindeki Türkiyede konsolosluklar ihdası maddesile Türkiye rumlarını kışkırtmak için kendisine müsait kapı açan Rusya çarlığı, bu yeni şekil ile yani adalardaki nüfuzunu arttırmakla emeline daha çabuk kavuşmuş olacaktı.

Bundan dolayı adanın zaptından sonra oralarda kendi propagandasını yapan Rus Amirali Uşakof, yeni cümhuriyetin dahili işlerinin tanzimi için İstanbula celbedilen Yedi Ada Murahhaslarını intihap meselesinde kendini ve Rusyanın emelini göstermişti. Ruslar, Adalardaki Yakobin taifesini ele alıp o vasıta ile memlekette intizamsızlığın devamile halkı kendilerine bağlamak için el altından lâzımgelen vaziyeti ihdastan geri kalmıyorlardı. Bu suretle Yedi Ada Cümhuriyeti halkı iki kısma ayrılmıştı. Bunların çoğu Osmanlıların himayesini istiyorlar ve Yakubın taifesi de Rusların emellerine hizmet eyliyorlardı.

Bundan başka Ruslar Korfoya kendilerine taraftar bir metropolit tayin ettirmek istiyerek evvelâ bu emele hizmet edecek bir rühbanı ve sonra da Rusyada oturmakta olan Tetoki (تتوكي) isminde bir papazı Metropolit yapmak kaydına düşmüşlerse de, Osmanlı himayesini isteyen ekseriyet buna vâkıf olarak Yanya metropolidinin yardımile başka birini metropolit yaptırmışlardı [1].

Türkiye ve Rusya tarafından verilen karar üzerine Cümhuriyetin dahili vaziyetini tesbit etmek için Adalardan İstanbula

[1] Dolap 2, sandık 42, de 10 numaralı vesika.

murahaslar gönderildiği zaman bunlardan Korfo donanması kumandanı Kapudane Abdülkadir Bey tarafından karayolile ve Mehmed hoca ile beraber İstanbula sevkedilen altı murahas Türklerin ve Rus Amirali Uşakof vasıtasile ve deniz yolile gönderilen ve Yakubin tayfasından olan sekiz murahas da Rusların taraftarı idiler.

Bu murahaslar meselesine dair Abdülkadir Beyin 1214 muharrem 29 tarihile bilvasıta بالواسطة İstanbula gönderdiği bir tahriratı aynen yazıyorum[1]. Sadrazam kaymakamı bu tahriratı hükümdara arz etmiş ve Rusların oynadıkları rolden anı haberdar eylemiştir.

Devletlü veliyyünniam ولی النعم efendim

Bundan akdem biinayetillahi teâlâ بمعناية الله تعالى fethi müyesser olan Korfo kal'esi ahaliilerin kaideleri veçh üzere umurları rüyet olunması baemri âli باسم عالي kendulere tefviz ve ihale ve bundan sonra dahi tahsis olunacak hükümetin Derialiyede müzakeresinde bulunmak için içlerinden ferman buyrulan altı nefer asılzadelerinden bu defa muktezâyı vakit intihap olunan Korfo adası asılzadelerinden Konto Antuvan Marya Kavistirye ve Antuvan Soma Lefkokilo ve Kefalonyadan Kontesimiyolo Rodo ve Zanta asılzadelerinden Konte Nikoli Safiro ve Zitoro Yuvan Gıta ve bir dahi Kefalonya konsolosu kullarından tertip ve iktıza eden meûnetlerin [مؤنت] rüyet ve esnayı rahda kendulere suubet çekirtmiyerek kendulere her veçhile taltif ve muamelei lâyika ızhar olunarak Derialiyeye isal eylemeleri için tayin olunan donanmayı humayun hocalarından Mehmed hoca kulları ve maiyetine çavuşumuzdan iki çavuş kulları tayin ve mihmandar nasbeyleyüp tarafı devleti âlilerine berren برسال irsal olunmuştur.

Ve Rusya Amirali marifetile tertip ve intihap ve vesayâyî kâzibe (كازمه) ile irsal eyledikleri Yakubin taifesinden dahi altı nefer vükelalar bahren بمرأ divanhane çavuşlarından Memiş çavuş ile irsal ve bundan akdem Amirali Mersumun marifetile Yakubin taifesinden gönderdikleri iki nefer cem'an sekiz nefer Amirali taraflı olup anların takrirlerine amel olunmayup tarafımızdan berren mumaileyh hoca kullarile irsal olunan beş nefer asılzade ve bir dahi Kefalonya konsolosu kulları her veçhile Devleti Aliyyenin sadakatgüzar صدافتكگذار ve pesendide atvar اطوار مستدیده sadık kullarından olup her veçhile gerek takrirleri ve gerek bu tarafın ahvali ve Yakubin taifesinin Rusyalı ile yekdil olup vilâyetin ne gûna ihtilâli beldeye badi oldukları ve Amirali merkumun bizim ile muameleleri ne gûna ve hareketleri ne gûna olup hafiyeten خفية gerek ahalii beldeyi ve gerek cezayirlerin ahaliileri Rusya ile tebaiyetten müberra olacakları esbabın

istihsaline ne gûna ikdam eyledikleri ve tarafından intihap ve bahren gönderdikleri Yakubin taifesinden Korfoda Nikoli Markori ve Çerikostor ve Nikoli Stayi ve Kefalonyadan Zitori ve Rasmoklare ve biri dahi Derialiyede (درياليه) ve Zanta'dan Zitori Pavli Kılare ve Ayamavradan Angilos Oriyoz ve Zotros Rokos Zicorci ve bir dahi Küçük kefalonyadan Derialiyede olup bu sekiz nefer Yakublinleri ne veçhile Asitaneye (استانه) gönderdikleri ve niçin (Tirepolk) a gidecekleri filcümle berren hoca kulları ile giden asılzadelerin takrirlerinden malûmı alileri buyruldukta velhasıl Amiralı merkurum [Rus Amiralinin] hareketleri ne veçhile olup gerek Korfoda top ve mühimmat ve akçe ve gerek Cezayirlardan aldıkları eşya ve mebalighin ilmühaberi mumaleiyh hoca kullarından sual ve takrirlerinden malûmı devletialileri buyruldukta emrû ferman devletlû hazreti menlehülemdir. 29 m 214

[Bu tahrirattaki şahıs isimlerinin okunuşları belki yanlışır eski harflerle doğru okunamıyor].

* * *

Adanın zaptından sonra cümhuriyetin dahili nizamnamesinin tertip ve tatbikına kadar üç ay müddetle Türk ve Rus askerlerinin Korfoda muhafaza hizmetinde kalmaları iki devletçe takarrür etmiş ve üç bin kadar Rus askerinin üç aylık erzakının Osmanlı hükûmeti tarafından temin edileceği taahhüt olunmuştu.

Üç ay müddet bittikten sonra düşman tehlikesi zail olmamasından ve bundan başka cümhuriyetin dahili nizamnamesi henüz esaslı surette tesbit ve tatbik edilmemesinden dolayı Rus askeri bir müddet daha orada kalmış ve taahhüt hilâfına olarak bu müddet zarfındaki iâşe masrafının da Türkiye tarafından verilmesinde ısrar edilmiştir. O sıralarda Fransızlar Napolide tedarikâta başlamış olduklarından bu para meselesinden dolayı Osmanlı hükûmeti Rusya ile buzuşmak istemiyerek mütebaki masrafı da kabul eylemişti.

Muhtelif bahânelerle Rusların Korfoda ikametlerini uzatmak istemeleri pek aşikâr olarak yeni cümhuriyet üzerindeki nüfuzunu arttırmak içindi. Bu maksatla ve Rusların teşvikile Yedi Ada Cümhuriyeti tercemanı Korfoda daimî surette altıyüz kadar Rus askerinin kalmasını rica yollu Osmanlı Hükûmetine bir takrir de vermişti; Ruslar bu teklifi doğrudan doğruya yapmış olsalar, aradaki mukavele ve Muahedeye aykırı düşeceğinden bu arzularını cümhuriyet vasıtasile yaptırmak istemişlerdi; fakat bu müracaat, Yedi Ada cümhuriyeti Osmanlı devletinin himayesinde olduğundan ve

cümhuriyetin sıyanet ve himayesi de ona ait bulunduğundan bahsile tercüman iskât edilmişti.

Sadrızam Kaymakamı [1] bu hususta Çarlığın maksadını izah yollu hükümdara takdim ettiği derkenarlı bir arizada şunu yazıyordu:

(Derisaadette mukim كورفو Korfo tercemanının takdim ettiği taktirde Rusya askerinden altı yüz neferi Cezayiri Seb'ada tevkif olunmak ve masrafları Cümhur tarafından idare kılınmak sureti muharrer olmakla taktir-i mezkûr dahi manzûrî hümayunları buyurulmak için pişgâhı cihandarilerine arz olundu; malûmî hakayık melzûmî şahâneleri buyurulduğu üzere Rusyalı Korfonnn lezzetine alışmış olduğundan oltaraftan bütün bütün alâkasını kesmek suretini istemeyüp biraz askerini Korfoda bırakmak tedbirine teşebbüs etmiş ise dahi bu iddiayı kendileri etse Devleti Aliyye ile akteylediği ahit واه و şartâ münâfi olacağına binâen Cümhur tarafından istida ettirmiş ve kendi tecahül suretini tutup yine istigna vadisini boşlamamış olduğu aşikâr ve taktir-i mezkûr mucebince cezayiri mezkûrede biraz Rusya askeri kalmak tecvizî olunsa oltarafta tohmu fesat bırakılmış olacağı varestei kaydû iş'ar olmakla Reis efendi kulları vesatetile Cümhûru mezkûr tercemanına cevap verdirilüp Cezayiri Seb'ai Müctemia Cümhuru, Devleti Aliyyenin tâbi ve cizye güzârı olmakla her halde himayet ve sıyaneti saltanatı seniyyenin uhdei raiyet perverisine mütehattemdir ve henüz nizamı dahiliye bir karar verilemediğinden bundan böyle nizamı mezkûrun rapt ve tevsikından sonra iktızası miktar asker ikamesile cezayiri mezkûrenin temin ve takvîyetine tarafı Devleti Aliyyeden ihtimam olunur yollu makalât serd olunmuş olduğuna nazaran Rusyalı tarafından cezairi merkumeye asker bırakılmak maddesi şimdilik meskûtün anh مسكوت عنه kalmış idüğü malûmî hümayunları buyrulduktan emrû ferman hazreti menlehülemdir [2].

Osmanlı hükûmeti, Rusların bu açık ve ittifaka yaraşmıyacak vaziyetine karşı müteessir olup Adalarda oynadıkları roller de buna inzımam eylediğinden ve bu sırada Bonapart ta Türklerle ittifak etmek istediğinden Türkiye de bu cihete meyletmek arzusu uyanmış ise de diğer müttetiki olan İngilizleri gücendirmemek

[1] Sadrazam Yusuf Ziya Paşa Mısır seferinde idi.

[2] Arşiv sandık 42, hattı hümayun numara 5.

için Ruslara müdaraya mecbur olmakta idi; nitekim bunun neticesi olarak Osmanlı hükûmeti Rusların Muahede hilâfına Osmanlılara haber vermeden Fransızlarla uyuşmak istemelerini bilmemezliğe gelerek dostluğa sadık kalmış ve hattâ (H. 1220, M. 1805) senesinde Çarlıkla dokuz senelik bir tedafüi ^{تدافئى} ittifakname bile kaleme almıştı. Buna rağmen Ruslar, Fransızlar ile muharebe ederlerken Dalmaçya tarikle ve Osmanlılarla birlikte Fransız kuvvetlerinin Lehistana doğru ilerliyeceklerinden korktuğu bahanesile ansızın Osmanlı hudutlarını tecavüz eylemişti.

1222 deki Tilsit mülâkatı ve bunun neticesindeki musalâhanın gizli maddeleri mucebince Yedi Ada Cümhuriyetindeki Rus askerleri çekilirlerken burayı Fransızlara terkeylemişlerdi. Bundan başka asırlarca Türkiyeye bağlı olan Dobrovnik Cümhuriyeti de bu sırada Fransa tarafından ilhak olduğundan bu suretle Türkiye devletine ait iki Cümhuriyet tarihe karışmış ve bu esnada zâfı ^{ضامف} derecei kemalde olan Osmanlı hükûmeti de buna karşı bir şey yapamamıştır.

1818

١٣٦٦

جزایر سبعه مجتمه جموری ایلجیری قوللیک تفریری ترجمه سید

سایه لوت علیہ، محمی و مستظیل اولاد جزایر سبعه مجتمه جموری ک حسن نظام و انتظامی و زانظہ المہ سندہ
سرزده ظهور اولاد حالات ناموضیه نیک و فعی داخلی صورت حکومتک برآن اقم اجرائتہ متفق اولمعدنک نامتی
مذکور قوللی رکان قرنا ب خیر و امانہ به زحمت و اصرار کبی اشارہ اللہ العالی حسن توجه و نظری برکاستہ
خصوص فرمودک و عنی اسبیل تمسکینی لاجل الاستحصال در حال ولایتی طرفہ عودت مقتضای مصلحت
اولوب آبخہ آستانہ سعادتک اقامت اتمک اوزده جمود قوللی طرفین لازم کلان قونسوس تعیین و اسال
اولنجہ قدر امور و مصلحتین رویت ایچون ایلجیرک دتہ سند اولان سالف الذکر قوللرین برینک بوطرہ
توقیفی لازمه حالدن اولمغله بولدی ایلجیرک و تبتکله انظون طوعان لفقوکیلو نام قورده قوللی
شیدیک توقیف اولمغله اقتضا ایلدی قرین علم حظری بیورلوس دجایله تقریرہ مجاست اولدی

Yedi Ada Cümhuriyetinin mührü ile Osmanlı Hükümeti nezdinde bir konsolos bırakmak istemeleri hakkında takrir.

دع اولون مالف ادر سوپردن
طون طوماز لفقوكلو نام قورده لو قولدی
لو دهکاید تقریره مجاسه اولدی

Yedi Ada Cümhuriyetinin mührü

